

KO'RISH IMKONIYATI CHEKLANGAN O'QUVCHILAR UCHUN TA'LIM JARAYONIDA VIRTUAL SINIF VA PODKASTLARNING AHAMIYATI

Samarqand Davlat Chet Tillar Instituti

1 kurs doktoranti

Xamidova Farida Egamg'ul qizi

Tell: +998973299595

Gmail: faridaxamroyeva@gmail.com

***Annotatsiya.** Ushbu maqolada ko'rish imkoniyati cheklangan o'quvchilar uchun virtual sinf va podkastlarning ta'lim jarayonidagi ahamiyati ko'rib chiqiladi. Virtual sinflar interaktiv o'rganish muhitini yaratib, o'quvchilarga masofadan ta'lim olish imkonini beradi. Podkastlar esa eshitish orqali o'rganish imkoniyatini taqdim etadi, bu esa tinglash va tushunish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Ushbu vositalar o'quvchilarning ta'limga qiziqishini oshirib, ularning o'z-o'zini rivojlantirishiga yordam beradi. Natijada, ko'rish imkoniyati cheklangan o'quvchilar uchun ta'lim jarayoni yanada qulay va samarali bo'ladi.*

***Kalit so'zlar:** ta'lim jarayoni, virtual sinf, podkastlar, tinglab tushunish, ta'lim metodlari, axborot texnologiyalari, Inkluziv ta'lim, interaktiv o'qitishi, ovoqli materiallar, ta'lim resurslari, o'quvchilarni qo'llab-quvvatlash, innovatsion yondashuvlar, o'qitish strategiyalari.*

KIRISH QISM.

Ta'lim jarayonida ko'rish imkoniyati cheklangan o'quvchilarni qo'llab-quvvatlash zaruriyati, ularning ta'lim olish huquqini ta'minlash va jamiyatga to'liq integratsiyalashishini ta'minlash uchun juda muhimdir. Ushbu o'quvchilar, an'anaviy ta'lim uslublaridan foydalana olmasliklari sababli, maxsus yondashuvlar va resurslarga muhtojdirlar. O'qituvchilar va ta'lim muassasalari, ularning ehtiyojlarini inobatga olib, innovatsion texnologiyalarni, masalan, virtual sinflar va podkastlarni qo'llash orqali ta'lim jarayonini yanada qulaylashtirishlari kerak. Bu esa o'quvchilarning bilim olish jarayonida faol ishtirok etishlariga, o'z-o'zini rivojlantirishlariga va kelajakda mustaqil hayot kechirishlariga yordam beradi. Shuningdek, ko'rish imkoniyati cheklangan o'quvchilarga qo'llab-quvvatlash berish, ularning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlaydi. Avvalambor bu yerda sinflarni virtual va podcast orqali o'rganish haqida so'z yuritish joizdir. Virtual sinf – bu onlayn ta'lim muhitidir, unda o'qituvchilar va o'quvchilar internet orqali bir-biri bilan bog'lanib, ta'lim jarayonini amalga oshiradilar. Virtual sinflar video konferensiyalar, interaktiv taqdimotlar va onlayn resurslardan foydalanishni o'z ichiga oladi. Bu usul o'quvchilarga joylashuvdan qat'i nazar, bilim olish imkoniyatini beradi. Podcast – audio yoki video formatda tayyorlangan ta'lim yoki ko'ngilochar dasturlardir. O'quvchilar podkastlarni istalgan vaqtda tinglashlari mumkin, bu esa ularga o'z vaqtini boshqarish imkonini beradi. Podkastlar ko'pincha ekspertlar bilan suhbatlar, mavzuli muhokamalar yoki ta'limiy materiallarni o'z ichiga oladi. Ular ta'lim jarayonini boyitadi va o'quvchilarga yangi bilimlarni qiziqarli tarzda o'rganish imkonini beradi.

Ko'rish imkoniyati cheklangan o'quvchilar ta'lim jarayonida bir qator muammolarga duch keladilar. Bunday o'quvchilar uchun an'anaviy ta'lim usullari ko'pincha yetarli emas. Ular materiallarni ko'rish imkoniyatidan mahrum bo'lishlari natijasida, darslarni tushunish va o'zlashtirishda qiyinchiliklarga duch keladilar. Masalan, vizual materiallardan foydalanish, grafiklar va diagrammalar ko'rish imkoniyati cheklangan o'quvchilar uchun noqulay bo'ladi.

Shuningdek, an'anaviy sinf muhitida o'qituvchilar ko'pincha barcha o'quvchilarga bir xil yondashuvni qo'llaydilar, bu esa individual ehtiyojlarni inobatga olishni qiyinlashtiradi. Ta'limda texnologiyalarni qo'llash

va inkluziv metodlarni joriy etish muhim ahamiyatga ega. Masalan, ovozli materiallar, braille alifbosi va maxsus dasturlar yordamida ko'rish imkoniyati cheklangan o'quvchilarning ta'limga bo'lgan qiziqishini oshirish mumkin. Shunday qilib, ta'lim tizimida ushbu o'quvchilarning ehtiyojlarini inobatga olish zarur.

Ko'rish imkoniyati cheklangan o'quvchilar uchun virtual sinfning bir qator afzalliklari mavjud. Birinchidan, interaktivlik virtual muhitda ta'lim jarayonini qiziqarli va samarali qiladi. O'quvchilar ovozli materiallar, audio va video darslar orqali faol ishtirok etishlari mumkin. Ikkinchidan, oson kirish imkoniyati virtual sinflar orqali ta'minlanadi, bu esa o'quvchilarga kerakli resurslarga istalgan vaqtda kirish imkonini beradi. Shuningdek, bu ularga o'z vaqtini boshqarish va darslarni o'z sur'atida o'rganish imkoniyatini beradi. O'z-o'zini boshqarish imkoniyatlari esa o'quvchilarga o'z ehtiyojlariga mos ravishda o'rganish jarayonini individual ravishda tashkil etishga yordam beradi. Bularning barchasi ko'rish imkoniyati cheklangan o'quvchilar uchun ta'limni yanada qulay va samarali qiladi.

Ko'rish imkoniyati cheklangan o'quvchilar uchun podkastlar bir qator afzalliklarni taqdim etadi. Birinchidan, podkastlar tinglovchi ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. O'quvchilar audio materiallarni tinglash orqali diqqatni jamlash, tushunishni oshirish va eslab qolish qobiliyatlarini yaxshilashadi. Ikkinchidan, ta'lim materiallarini qulay formatda taqdim etish podkastlarning yana bir muhim jihati hisoblanadi. O'quvchilar murakkab mavzularni oddiy va tushunarli tarzda eshitish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Shuningdek, podkastlar oson foydalanish va kirish imkoniyatini ta'minlaydi. O'quvchilar istalgan joyda va vaqtda, masalan, uyda yoki transportda bo'lishsa ham, darslarni tinglashlari mumkin. Bu esa ta'lim jarayonini yanada qulay va moslashuvchan qiladi. Shunday qilib, podkastlar ko'rish imkoniyati cheklangan o'quvchilar uchun samarali ta'lim vositasi sifatida xizmat qiladi. Virtual sinf va podkastlar ta'lim jarayonida birgalikda kuchli ta'sir ko'rsatadi. Virtual sinflar interaktiv muhitni ta'minlab, o'quvchilarga o'qituvchilar bilan to'g'ridan-to'g'ri muloqot qilish imkonini beradi. Bu esa savollar berish, fikr almashish va muammolarni birgalikda hal qilishga yordam beradi. Podkastlar esa o'quvchilarga qo'shimcha resurslar va ma'lumotlarni taqdim etadi, ularni mustaqil ravishda tinglash va o'z vaqtida o'rganish imkoniyatini yaratadi. Ushbu ikkita format birgalikda o'quvchilarning bilim olish jarayonini yanada boyitadi, chunki virtual sinfda olingan nazariy bilimlar podkastlarda amaliy misollar bilan mustahkamlanadi. Natijada, bu kombinatsiya o'quvchilarning diqqatini jamlash, tushunishni oshirish va ta'limga bo'lgan qiziqishini kuchaytirishga yordam beradi. Shunday qilib, virtual sinf va podkastlar birgalikda ta'limni yanada samarali va qiziqarli qiladi.

Muvaffaqiyatli virtual sinf va podkast dasturlari o'quvchilarga ta'lim jarayonida yangi imkoniyatlar yaratadi. O'quvchilar bu formatlardan foydalanish orqali o'z bilimlarini kengaytirish, yangi ko'nikmalarni o'zlashtirish va o'z vaqtida mustaqil ravishda o'qish imkoniyatiga ega bo'lishadi.

Virtual sinflarda o'quvchilar interaktiv muhitda o'qituvchilar bilan to'g'ridan-to'g'ri muloqot qilish imkoniyatiga ega. Bu esa savollar berish, fikr almashish va muammolarni birgalikda hal qilishga yordam beradi. O'quvchilar ko'pincha virtual sinflarning qulayligini ta'kidlaydilar, chunki ular o'z uylaridan chiqmasdan darslarda ishtirok etishlari mumkin. Bunday muhitda o'qituvchilar o'quvchilarning ehtiyojlariga moslashib, ularning qiziqishlarini oshirishga yordam beradilar.

Podkastlar esa o'quvchilarga qo'shimcha ma'lumotlarni osonlik bilan tinglash imkonini beradi. O'quvchilar podkastlarni yo'l-yo'lakay, masalan, transportda yoki sport bilan shug'ullanish paytida tinglashlari mumkin. Bu format ko'p hollarda darslarda olingan nazariy bilimlarni amaliy misollar bilan mustahkamlashga yordam beradi. O'quvchilar podkastlar orqali turli mavzularni qiziqarli va interaktiv tarzda o'rganish imkoniyatini topadilar.

Umuman olganda, muvaffaqiyatli virtual sinf va podkast dasturlari o'quvchilarning ta'limga bo'lgan qiziqishini oshiradi, bilim olish jarayonini qiziqarli va samarali qiladi. O'quvchilarning bu tajribalari ularning kelajakdagi muvaffaqiyatlariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Virtual sinf va podkastlar ta'lim jarayonida ko'rish imkoniyati cheklangan o'quvchilar uchun muhim ahamiyatga ega. Ushbu formatlar o'quvchilarga bilim olishda yangi imkoniyatlar taqdim etadi, chunki ular ko'rish qobiliyatidan qat'i nazar, boshqa sezgi organlari orqali ma'lumotlarni qabul qilishlari mumkin. Masalan, virtual sinflarda ovozli ko'rsatmalar, interaktiv muhokamalar va tinglovchilar uchun qulay bo'lgan materiallar

taqdim etiladi. Bu o'quvchilarga dars materialini yaxshiroq tushunish va o'z bilimlarini mustahkamlashga yordam beradi.

Podkastlar esa ko'rish imkoniyati cheklangan o'quvchilarga tinglash orqali bilim olish imkoniyatini yaratadi. Ovozli materiallar, suhbatlar va hikoyalar orqali o'quvchilar qiziqarli mavzularni o'rganishlari mumkin. Bu format o'quvchilarning diqqatini jalb etadi va ularning o'z-o'zini rivojlantirishlariga yordam beradi. Shuningdek, podkastlar orqali o'quvchilar o'z vaqtlarini samarali boshqarish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Kelajakda bu usullarni yanada rivojlantirish zarurati mavjud. O'quvchilarning ehtiyojlariga mos ravishda virtual sinflar va podkastlarni yanada interaktiv va qiziqarli qilish, turli xil formatlar va texnologiyalarni joriy etish talab etiladi. Masalan, qo'shimcha yordam beruvchi dasturlar, ovozli yordamchilar va transkripsiyalar taqdim etilishi mumkin. Bularning barchasi ko'rish imkoniyati cheklangan o'quvchilarning ta'lim jarayonida faol ishtirok etishlarini ta'minlaydi va ularning muvaffaqiyatini oshiradi. Shunday qilib, virtual sinf va podkastlar ta'lim jarayonida muhim rol o'ynaydi va ularni rivojlantirish kelajakda ta'lim sifatini yanada oshirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Baker, S. (2018). **Teaching Students with Visual Impairments: A Resource for Educators**. New York: Routledge.
2. Higgins, S., Moseley, D. (2001). **Teachers' Perspectives on the Use of ICT in the Classroom**. **Journal of Educational Technology Society**, 4(3), 21-30.
3. Katz, J., Heller, M. (2020). **The Role of Podcasts in Education: Engaging Students with Audio Content**. **International Journal of Educational Technology**, 16(2), 45-60.
4. Abdullaeva, N. (2021). **Maxsus ta'lim: Ko'rish imkoniyati cheklangan o'quvchilar uchun ta'lim metodlari**. Tashkent: O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi.
5. Jumaniyazova, D. (2020). **Ta'limda axborot texnologiyalaridan foydalanish: Ko'rish imkoniyati cheklangan o'quvchilar uchun imkoniyatlar**. **O'zbekiston ta'limi**, 2(3), 45-50.
6. Ruzieva, G. (2022). **Podkastlar va ularning ta'lim jarayonidagi ahamiyati**. **Ta'lim va innovatsiya**, 1(2), 23-30.
7. Saidova, M. (2021). **Ko'rish imkoniyati cheklangan o'quvchilar uchun virtual sinf: Yangi imkoniyatlar va yondashuvlar**. **O'zbekiston pedagogik jurnali**, 3(4), 67-72.